

آشنایی با کنه حنایی گوجه‌فرنگی

PTMP/SK/R&D/A/ Pest identification /09052022

مقدمه

این آفت انتشار جهانی دارد. اغلب میزبان‌های این کنه از خانواده Solanaceae می‌باشد که شامل گوجه‌فرنگی، سیب‌زمینی، بادمجان، ترب سیاه، توتون و فلفل است. همچنین گیاهان زینتی شامل انواع تاج خروس، اطلسی و نیلوفر از دیگر میزبان‌های این آفت‌اند. این کنه همچنین بر روی علف‌های هرز تاج‌ریزی، آفتاب‌پرست، پنیرک، پیچک و ازمک می‌تواند زندگی کند.

کنه حنایی گوجه‌فرنگی (*Aculops lycopersici*) Tomato russet mite

مورفولوژی: بدن کنه بالغ کرمی (بدن آن به سمت انتهای عقبی به تدریج باریک می‌شود) به طول ۱۵۰-۲۰۰ میکرومتر و به رنگ کرمی تا قهوه‌ای براق است. دارای ناخن‌های چهار پره‌ای می‌باشد. ماده‌ها به مدت ۲۱ روز و نرها به طور متوسط تا ۱۶ روز زندگی می‌کنند (شکل ۱). تخم‌ها کروی شیری رنگ و به قطر ۲۰ میکرومتر هستند که بر روی برگ‌ها و ساقه‌های گیاهان میزبان قرار داده می‌شوند. لارو سفید رنگ و به شکل کنه بالغ می‌باشد. با این تفاوت که از کنه بالغ کوچک‌تر و کم‌تر حرکت می‌کنند. دارای دو مرحله پورگی هستند.

شکل ۱- مورفولوژی کنه حنایی گوجه‌فرنگی

طریقه انتشار

آفت در درجه اول با جریان باد و حشراتی نظیر *Bemisia sp.* و در درجه دوم توسط لباس افرادی که در طول فصل برداشت در حال میوه‌چینی هستند به بوته‌های مجاور منتقل می‌شوند. این کنه در غالب موارد به قسمت‌های مختلف بدن حشرات از جمله ساق پای ملخ‌ها چسبیده و انتقال می‌یابد.

آشنایی با کنه حنایی گوجه‌فرنگی

PTMP/SK/R&D/A/ Pest identification /09052022

خسارت

این کنه یکی از آفات مهم گوجه‌فرنگی می‌باشد. ابتدا به سطح زیرین برگ‌های پایین گیاه حمله کرده و لکه‌های نقره‌ای یا برنزی و کلروزی و سپس نکروزی ایجاد می‌کند که این لکه‌ها به همراه پیچیدگی برگ‌های پایینی از اولین علائم کنه می‌باشد. با گسترش آلودگی ساقه‌ها و دم‌برگ‌ها حنایی رنگ (مانند زنگ) می‌شوند و برگ‌های پایینی به رنگ قهوه‌ای متمایل به قرمز در آمده و در نهایت خشک می‌شوند. با خشک شدن برگ‌های پایینی، کنه به برگ‌های بالایی گیاه حمله می‌کند. برگ‌ها به رنگ حنایی و حالت کاغذی شکل پیدا می‌کنند. ساقه‌های آلوده نیز برنزی شده و اغلب از جهت طولی شکاف بر می‌دارند. میوه‌های آلوده دچار توقف رشد و به رنگ کمرنگ یا زرد تا سفید نقره‌ای می‌شوند و حالتی شبیه آفتاب سوخته پیدا می‌کنند (شکل ۲). گاهی علائم خسارت این کنه با بیماری حاصل از قارچ فایتوفترا اشتباه گرفته می‌شود.

شکل ۲- نمونه‌ای از آثار خسارت کنه حنایی گوجه‌فرنگی

زیست‌شناسی

ماده‌ها تخم خود را در زیر برگ‌ها و نزدیک به رگبرگ وسطی قرار می‌دهند. دوره رشد جنینی تخم دو روز است. لارو که از تخم خارج شد، دو دوره پورگی را سپری می‌کند تا به کنه بالغ تبدیل شود. بهترین شرایط زیستی برای کنه نواحی نیمه‌خشک می‌باشد که دمای زیاد و رطوبت نسبی کمی دارد. در شرایط بسیار مناسب کنه ماده تا ۶ هفته زندگی کرده و تا ۵۰ عدد تخم می‌گذارد. گوجه‌فرنگی میزبان ترجیحی این کنه است.

آشنایی با کنه حنایی گوجه‌فرنگی

PTMP/SK/R&D/A/ Pest identification /09052022

اگرچه این آفت در روی میزبان‌های خود فعال است ولی تغذیه آن باعث خسارت در آنها نمی‌شود. این کنه قادر است تا ۴ روز بدون غذا زنده بماند. در زمستان بر روی گیاهان تاج‌ریزی، آفتاب‌پرست و پنیرک زمستانگذرانی می‌کند.

روش‌های کنترل

زراعی

۱. جمع آوری بقایای گیاهی و از بین بردن آنها
۲. کنترل علف‌های هرز میزبان در داخل و حاشیه مزرعه در سال‌هایی که گوجه‌فرنگی با سیب‌زمینی کشت نمی‌شوند، زیرا علف‌های هرز میزبان باعث پایداری آفت می‌شوند.
۳. تناوب زراعی با گیاهان غیر میزبان

بیولوژیکی

این آفت دشمنان طبیعی متعددی دارد اما استفاده از آنها جهت کنترل بیولوژیکی اغلب عملی به نظر نمی‌رسد. البته کنه شکارگر *Seiulus sp.* از خانواده *Phytoseiidae* را در کنترل کنه حنایی گوجه‌فرنگی مؤثر می‌دانند.

شیمیایی

گوگرد و سمومی نظیر نئورون و کاراتان در کنترل مؤثرند: پودر وتابل کاراتان ۱ کیلوگرم در هکتار و نئورون ۲۵٪ EC، ۱/۵ لیتر در هکتار.

گرد پاشی با گوگرد میکرونیزه وتابل به تعداد سه بار و به فاصله ۱۵ روز انجام می‌شود که اولین سمپاشی پس از کشت انجام می‌شود. سموم کاراتان و گوگرد تا ۱۰ روز و نئورون تا ۲۰ روز بعد از سمپاشی دوام کافی دارند.

منبع

- مینایی، کامبیز (۱۳۹۵). جزوه درسی آفات درختان میوه دانه‌دار و هسته‌دار، دانشگاه شیراز.
- اکرمی، محمدعلی (۱۳۹۵). جزوه درسی آفات گیاهان جالیز، سبزی و زینتی، دانشگاه شیراز.

Tomlin, C. S. (2000). The pesticide manual, 12th ed. BCPC.

آشنایی با کنه حنایی گوجه‌فرنگی

PTMP/SK/R&D/A/ Pest identification /09052022

Whitaker, P. (1998). Important issues in ecologically sound integrated pest management. Am. Entomol. 3:148-153.

تعاونی پترو تمدن مهام پارس

